

door achter het gordijn in Sion's tempel zijn heilige tegenwoordigheid open te brengen, eenige wijze, zoo als nergens anders, te vestigen.

Ge moogt niet zeggen, dat een Jood buiten Sion niet nabij zijn God kon zijn, maar toch slaagde hij hierin buiten Sion slechts zeer ten deele, en in elk geval was de gemeenschap met Jehovah die hij ook elders maakte, van verre niet te vergelijken met wat hij van zijn God genoot, zoo hij, in bedevaart naar Jerusalem opgegaan, in en bij den tempel kon neerknielen en aanbidden. Dan ging er iets door zijn hart, dat overal elders hem vreemd bleef. Dan droomde hij naar God dorstend hart anders ongekende teugen van heiligen wellust in. Dan verteerde hem de hartstocht naar den Heiligen. Dan vergat hij zichzelf, om alleen van zijn God te genieten. Dan was het hoogtij in zijn hart.

Daar vatte hij dan soms een heel jaar, op en dan hunkerde hij naar het ogenblik, waarop hij met de scharen naar Jerusalem in pelgrims-tocht zou kunnen optrekken. Dan zong hij thuis reeds vooruit de liederen Hamaaloth. En kwam eindelijk de dag waarop de pelgrimstocht zich in beweging sette, dan was er bij allen gejuich, ja, maar dan was het toch, ver boven alle anderen uit, dat de vrome Israëliet schier beweek van heilig verlangen naar zijn God op Sion.

Dan zong hij vooruit reeds: „Hoe lieflijk zijn uw woningen, o Heere der Heerscharen! Mijn ziel is begeerig en bezwijkt ook van verlangen naar de voorhoven des Heeren. Mijn hart en mijn vleesch roepen uit tot den levenden God!" Dan benijdde hij de musch en de swaluw, die in den tempel haar nest hadden gebouwd, en weer was de uitroep: Heere der Heerscharen, mijn Koning en mijn God! Borenel benijdde hij de priesters, die Levieten, die gestadig in den tempel verkeerden mochten. Een dag in Gods voorhoven was hem meer waard dan duizend elders, en al kon hij slechts dorpelwacht in Gods Huis worden, reeds dit zou hem een zaligheid wezen, waar heel zijn zielsverlangen naar uitging. Ten slotte werd het dorsten naar den levenden God een hartstocht in zijn ziel. Nooit was zijn God verre van hem geweest, maar zoals Gods nabijheid op Sion werd genoten, smaakte hij 't nooit te voren en nooit elders.

En nu weer naar Jerusalem! weer naar de Voorhoven des Heeren! en zoo ging het door de dalen en over de bergen naar den heiligen heuvel toe, en hij miste geen stap en had naar geen weg meer te vragen, want de heere wege naar Sion lagen als gebaad in zijn hart. Altoos weer had hij aan dien heiligen pelgrimstocht teruggedacht, en elke herkenbare plek in zijn ziel geprent. Hij faalde niet en felde niet. Gebaad lagen de wegen tot in Sions poorten voor zijn ziels oog.

Ons werkt Sion niet meer. Het heiligdom is verwoest, en op de plek waar eens de tegenwoordigheid des Heeren zich tusschen de Cherubim openbaarde, heeft thans de Islam haar Moskee doen verrijzen. Staan wij dan bij den vromen Israëliet achter? Integendeel, ons is veel rijker genieting gegund en veel hechter steunsel geboden voor ons geloof.

Toch zegge men niet, dat voor ons de gemeenschap met onzen God louter geestelijk is geworden. We zijn geen engelen. Als menschen wij tweeërlei wezens, zinnelijk en onzinnelijk tegelijk, vleesch en geest, ziel en lichaam. Zoo schied God ons, zoo zijn en staat we. En ook na ons afsterven zal de volle heerlijkheid voor ons niet ingaan, dan na de hereening van onze afgestorvene ziel met het lichaam in verheerlijkt staat.

Onze gemeenschap met den levenden God hangt daarom aan beide. Zoals het in Psalm 84 heet: „mijn hart en mijn vleesch roepen uit tot den levenden God." Als de ziel nog maar alleen roep, zijt ge er nog niet. Heel uw wezen moet dorsten naar uw God. Daarom hebt ook gij een aansluiting aan het zinnelijke van noode, en dit is u van uw God geboden in de vleeschwording. Voor ons is in Christus de tempel, dien de Jood in Sion slechts prophetisch besat. Ook in Jesus ziel, maar toch nooit in die ziel zonder tegenwoordigheid in het lichaam. Aan het vleesch van Christus hangt onze zaligheid. En het is niet de Zone Gods, maar de mensch Jesus Christus die op den troon zit, die van dien troon aan Paulus op den weg naar Damascus en aan Johannes op Patmos verscheen, en die sinds de ure van zijn hemelvaart eeuw in eeuw uit op dien troon zit, om ook voor ons te bidden.

En zegt ge, dat dan toch voor ons, tijdens ons leven op aarde, de zinnelijke, de zinnelijke aansluiting ontbreekt, die de vrome Jood op Sion genoot, dan hebt ge ook hierin het bestel van uw God nog niet verstaan. Immers eer hij verhoogd werd, heeft de Middelaar ons zijn heilig Sacrament geschonken, en in brood en wijn ons niet alleen de zinnelijke, maar zelfs de stoffelijke gemeenschap geschonken. „Dit is mijn lichaam." „Dit is mijn bloed!"

Steeds hebben daarom de heiligen er in ge-roemd, dat ook zij de wegen kenden die hun den toegang ontsloten tot de vrijzelsgemeenschap met hun God. Wie eerst van verre staat en zijn God nog niet gevonden heeft, moet een weg, moet wegen slijpen om tot die gemeenschap te komen. Eerst zijn dan die wegen hem nog vreemd, niet niet gebaad, hij moet se nog zoeken. Maar is hij in heiligen pelgrims-tocht van zijn verlatenheid tot nabij zijn God gekomen, en is in hem geschonken, dat hij ja waarlijk de heilige nabijheid van zijn God geniet, dan kent hij die wegen, en maakt zich na elke verachterling opnieuw op, om langs die bekende en gebaande wegen weer de gemeenschap met zijn God te zoeken. En die gebaande wegen behoef dan geen ander hem meer te leiden, die gebaande wegen kent hij vanzelf, uit salige zielservaring aan zijn hart.

Door velerlei kan hij weer uit die gemeenschap met zijn God zijn teruggevoerd. De wereld kan hem hebben verstoord. Diep lijden kan zijn ziel in banden des doods als gekeld hebben. Meer nog, sonde kan hem van zijn God hebben vervreemd. Dan is hij zijn God weer kwijt. Dan is hij op zichzelf teruggeworpen, en of dan al de vrienden van Job komen om hem te vertroosten, dit alles geeft hem niet, baat hem niet. Hij dorst niet naar hun rede-neringen, hij dorst niet naar menscheijke vertroosting, hij dorst naar den levenden God. En dan zoekt hij de gebaande wegen weer op, en met een lied Hamaaloth op de lippen, be-wandelt hij die gebaande wegen opnieuw. Van kracht tot kracht gaat hij daarop voort. Drijft hem de stroom in het moerbestand te over-winnen, dan is God zijn fontein, die hem staande houdt. En het einde is, dat hij weer in Christus bij zijn God uitkomt, en nu met nog vuriger hartstocht dan weleer de zaligheid van Gods nabijheid indrinkt.

De leerling die hieruit volgt, ligt voor de hand. Wie zelf die gebaande wegen nog nooit bewaandeld heeft, raadpleegt de vromen uit de Schrift en de vromen in zijn omgeving die blijken die gebaande wegen gevonden te hebben, gaat achter hen aan, trekt met hen op, en de uitkomst kroont zijn pogen. Ook hij komt dan voor 't eerst op Sion.

En zijt ge reeds op Sion geweest, en kent ook gij in uw verleden, al was het slechts eenmaal, de zalige, de heel uw ziel overmeesterende gewaarwording, van uw God gevonden en zijn heilige nabijheid gemaakt te hebben, dan denkt ge in u dit verleden terug, dan doorloopt ge in uw hart nogmaals den weg, waarlangs ge tot die heilige zielsgenieting gekomen waart, en ge slaat weer dien weg, dien voor u glad gebaande weg in, om opnieuw, om met nog vuriger hartstocht uw dorst naar den levenden God te bevredigen.

Ge weet wat ge toen deedt om er te komen, ge kent dien weg die er u heen heeft geleid, en u eindelijk in Christus bij uw God deed uitkomen. Die weg is u niet vreemd meer. Hij ligt voor u gebaad in uw eigen hart. Ge waart van dien weg afgeraakt. En daarom zoekt ge nu dien weg weer op. Weer in gelijke zelfver-nedering, weer door dezelfde toevlucht tot Christus, weer door dezelfde hoogten en diepten. Maar dit alles komt ge te boven. Over dit alles triomfeert ge. Eeniglijk omdat uw hart dorst naar den levenden God, en ge niet kunt rusten eer ge de nabijheid van uw God hebt teruggevonden. Dat gaat niet op stel en sprong. Het kost u inspanning des geestes. Het kost u een aflaten van wat u innerlijk verstoorde. De weg naar uw Sion kan lang en moeilijk zijn. Maar dit alles deurt u niet. Ge kent dien weg. Ge kent zijn kronkelingen en zijn duur. Maar ge volhardt, ge houdt vol. Terug gaat ge nimmer, zoo eenmaal de eerste stap op dien weg gezet is. En daarom geniet ge zoo in die Psalmen Hamaaloth. Want zoals de vrome Israëliet naar Jerusalem optoog, zoo kunt gij ook niet rusten eer ge uw Sion in Christus weer bereikt hebt.

Althans, zoo ge waarlijk dorst naar den levenden God.

En anders, ja, dan bekoren u de gebaande wegen niet meer, maar dan blijft ge ook van u God verre.

PRO REGE

DOOR
Dr. A. KUYPER.

De termijn voor intekening op een premie-exemplaar van Pro Rege verstrekt. Toch bereiken ons nog telkens aanvragen. Met het oog hierop, stellen wij de intekening, en nu voor het laatst, nogmaals open en wel tot 15 November 1910. Wie nog een premie-exemplaar wenscht, gey zich dus thans onver-wijld op.

Gelijk men weet, kan elk abonnent niet alleen voor zichzelf, maar ook voor twee van zijn medelezers in-teekenen, mits hij hun namen opgeve. Het premie-exemplaar kost slechts de helft van wat het werk in den Boekhandel kosten zal. De betaling geschiedt door wie inteekeent in zes termijnen, elk van f. 1.25 per ex. Desgewenscht is de Administratie van „De Heraut" bereid te beschik-ken over het verschuldigd bedrag, maar dan wordt dit bedrag ver-hoogd met 8 cents voor dispositie-kosten. Kwitantie over de eerste kwartaalsbetaling zal dezer dagen worden aangeboden.

Het eerste deel verschijnt in de eerste week van Januari, en voorts wordt telkens na 2 kwartalen aan de intekenaren een deel van het premie-werk franco toegezonden. Alleen de abonneuten in Ned.-Indië of in het buitenland zullen per deel f. 0.50 voor verzendingskosten moeten ver-goeden.

Abonneuten op ons blad, die voor-alnog van deze aanbieding gebruik willen maken, zullen zich dus moeten haasten, en per keurende post, in elk geval vóór 15 dezer, het aan dit no. gehechte intekenbiljet, inge-vuld en ondertekend terugzenden.

De Administratie van „De Heraut".
Amsterdam, Nov. 1910.

Amsterdam, 4 November 1910.

De innerlijke vijandschap van het libera-lisme tegen al wat positief Christelijk is, kwam dezer dagen weer duidelijk in het licht.

In Indië stak een storm van veront-waardiging op, omdat onze Gouverneur-Generaal, de heer Idenburg, het waagde voor de heiliging van den Zondag op te komen. Van provocatief optreden was daarbij geen sprake; hij gelastte niet, dat de Zondag een rustdag ook voor den inlander moest wezen; hij gaf alleen zijn wensch te kennen, dat de weekmarkt voortaan niet op den Zondag zou gehouden worden. En toch was dit eenvoudige ver-zoek oorsaak, dat niet alleen de liberale pers in Indië, maar ook in ons land de bitterste klagtonen slaakte over de over-dreven „Christelijkheid" van dezen Gouverneur-Generaal, die een gevaar opleverde voor heel onze Oost. Als vroeger de vertegenwoordigers van ons gezag in Indië geld gaven om Moskeën te bouwen en allerlei heidensehe plechtigheden lieten plaats vinden bij de opening van nieuwe spoor-wegen, zag niemand deser liberale heeren hierin eenig kwaad. Maar nu onze Gouverneur-Generaal voor zijn Christelijk stand-punt uitkomt, haast men zich op de scherpste wijze zijn gedrag af te keuren.

En indien juist door deze kritiek het geloofsaanblijven bij den inlander ontwaakt en tot uitbarsting komt, krijgt natuurlijk de heer Idenburg de schuld. Hoe geprikkeld het gemoed deser liberale heeren in Indië is, blijkt wel, waar hun aanval zich niet alleen richt op deze publieke daad van den Gouverneur-Generaal, maar men hem zelfs een verwijt er van maakt, dat door zijn gade een Christelijke school werd geopend om aan de kinderen der bedienden Christelijk onderwijs te geven. Ja zelfs het feit, dat de vrouw van een hooggeplaatst ambtenaar bij enkele vermogende inwoners te Batavia een bijdrage vroeg voor een Christelijk Militair Tehuis, werd als een zeer bedenkelijk verschijnsel aan de kaak gesteld. Van de regeeringspersonen door een Christelijke natie aangesteld, wordt blijkbaar geticht, dat ze op geneerel manier van hun Christendom naar buiten zullen laten blijken.

En dat in ons land de aard van het liberalisme niet anders is, bleek wel uit het kabaal, door de liberale pers gemaakt, nu de vice-admiraal van onze vloot zijn ontslag vroeg. Ofschoon de motieven voor deze ontslag aanvraag nog aan niemand bekend zijn, werd de oorzaak hieraan geweten, dat met goedkeuring van den Minister door de zorg van de Vereniging voor Christelijke Officiëren een orthodox predikant, Ds. War-ners, als geestelijk verzorger op onze marine-vloot was opgetreden. Men aanzelde zelfs niet te insinueren, dat deze predikant door zijn onhebbelijk optreden het gezag van den vlootvoogd ondermijnd had, en de vice-admiraal, die zulk een dominocratie niet gedogen wilde, daarom ontslag had genomen. En toen door de meest pertinente ver-klaringen der betrokken personen dit gerucht van een persoonlijk conflict als laster weer-sproken werd, kwam men er rond voor uit, dat het verschijnen van zulk een orthodox predikant op onze vloot de reden was der eergenis, omdat daardoor de eensgezindheid van ons marinepersoneel werd verstoord.

Vroeger, toen er geen predikant naar onze vloot omkeek en men zich behield met een paar preekbundels van moderne predi-kanten, „waaraan niemand aanstoot kon nemen", was alles pais en vree. Thans zag men de vloot reeds door godsdienstige twisten en partijschappen verscheurd en daarmede de veerkracht onzer marine ge-broken. De orthodoxie bleek ook hier weer, zoals Mr. Levy het eens onverholen uitprak: staatsgevaarlijk.

Nu is de openbaring van deze vijand-schap zeker niets vreemds. Ze zal, na-mate onze Regeering nog meer beslist voor de Christelijke beginselen opkomt, nog wel bitterder zich openbaren. Voor ons kan ze alleen reden zijn, om te krachtiger onze Christelijke regeering te steunen. Want het toont ons, wat we te wachten zouden hebben, wanneer het liberalisme weer de macht in handen kreeg.

Ds. Landwehr heeft thans in de Gerefor-meerde Kerkhede van Rotterdam ons ge-antwoord op onze vraag. Hij drukt eerst nog eens af, wat hij zelf in de Kerkhede van 15 September 1906 over het uitpreken gaan der professoren schreef; geeft daarna alleen het slot van ons artikel van 8 November 1906 weer en vervolgt dan aldus:

Dat antwoord voldoes ons volstrekt niet. We sagen er een onnodig machtsvertoon in. En dat hopen we duidelijk te maken.

De redacteur van De Heraut schrijft week aan week over kerkelijke aangelegenheden en doorzagen ontvangen wij, als er een Synode op handen is, belangrijke adviezen. Wanneer nu iemand aan den redacteur van De Heraut een schreef: hoe het in de kerken toe moet gaan, zullen de kerken wel weten. Daar moet de school zich buiten houden. Wat zou dan geschieden? Dan zou de redacteur, en zeer terecht, zeggen: ik ben de school niet. Ik schrijf in De Heraut niet namens de school. Ik geef mijn particulier oordeel als redacteur. Dat zou volkomen af rem zijn.

En nu ter sake. De redacteur van den Gereformeerde Kerkhede schrijft iets over het druk uitpreken gaan der professoren, en het antwoord van de De Heraut luidt: de kerken hebben zich niet te wagen op een terrein, dat uitsluitend tot de school behoort.

Schreef de redacteur van den Kerkhede dan namens de kerken? Had hij soms de zaak bij de kerk aanhangig gemaakt? Niets van dat alles. Het was een broederlijke opmerking geweest. En daarop paste het antwoord van De Heraut niet. In 't geheel niet.

De curatoren er bij te halen en van een recht der kerken te spreken, was geheel over-bodig. De redacteur van den Kerkhede had op het oordeel van den redacteur van De Heraut hoogen prijs gesteld.

Deze manier van handelen scheen ons echter niet vrij van onnodig machtsvertoon.

Op zichzelf genomen was hetgeen De Heraut opmerkte, volkomen juist, alleen het deed hier niets ter sake.

Voor deze nadere toelichting zijn we dankbaar, omdat ons thans duidelijk is geworden, waar de schoen wringt.

Alleen blijkt uit het antwoord, dat er hier geen sprake was van „machtsvertoon", maar van een „misverstand". Zoals Ds. Landwehr zelf toch opmerkte, was, wat we opmerkten, volkomen juist, maar sloeg het alleen niet op wat hij geschreven had.

De zaak is namelijk deze, dat na de Synode te Amsterdam veel gesproken en geschreven werd over het verbod aan de studenten om uitpreken te gaan, en in verband daarmede van meer dan één zijde de vraag werd gesteld, of de Kerken niet goed zouden doen dit verbod ook tot de professoren uit te strekken, omdat het veel-vuldige preeken evenzeer nadeelig was voor hun studien.

De verschillende argumenten, die hiervoor waren aangevoerd, hebben we toen in ons artikel weerlegd. We bepaalden ons daarbij in hoofdzake tot de kerkrechtelijke quaestie, of de positie van studenten en professoren hier gelijk stond. En in verband daarmede

schreven we, dat de Kerken als zodanig niet geroepen waren op de studie der pro-fessoren toe te zien, want dat dit de taak der Curatoren was.

Nu heeft Ds. Landwehr gemeend, dat deze opmerking op zijn artikel sloeg. Hoe onjuist dit is, blijkt reeds uit de uitdrukking: de kerken als zodanig. Want onze hoog-geachte confrater zal toch waarlijk niet meenen, dat we hem daarmede bedoeld hebben.

Er is dus geen sprake van, dat we aan den redacteur van den Kerkhede het recht zouden ontzeggen, om over deze quaestie publiek zijn oordeel uit te spreken. De pers is vrij. Het ging alleen om de bevoegdheid der Synode.

Mogen we hopen, dat het misverstand hiermede is opgehelderd en het verwijt van „machtsvertoon" nu ook ridderlijk wordt teruggenomen?

Om de vrijmaking der Kerk was het bij onzen strijd tegen Artikel 171 ons in de eerste plaats te doen.

Toch daarom niet alleen.

Ook om de Overheid vrij te maken van een verplichting, die met den eisch der Christelijkeconscientie in strijd is. Mogen we daarop ten slotte nog de aandacht vestigen, om daarmede tegelijk onze artikelen-reeks over dit onderwerp te beëindigen.

Dat vroeger op dit punt minder de nadruk is gelegd, laat uit de toenmalige om-standigheden zich verklaren. De vrijmaking der Kerk was destijds het hoofdmotief, omdat men zelf in zijn strijd tegen de synodale organisatie voelde, hoe de sterkte en kracht deser synodale hiërarchie juist in den finantieelen steun van de Overheid school. Daarom wilde men den finantieelen band tusschen Kerk en Staat verbreken, opdat de Kerken zich zouden kunnen ont-worstelen aan het haar opgelegde synodale juk.

Op het belang, dat de Overheid zelf bij deze finantieele scheiding had, lette men destijds minder, omdat de gedachte zelfs niet opkwam, dat de Christelijke staatspar-tijen geroepen konden worden om de teugels van het staatsbewind in handen te nemen. Zelfs Groen berustte ten slotte, hoe noode ook, in het feit, dat de Neder-landsche Staat een état-athé, een staat son-der godsdienstige belijdenis, geworden was. Al bleef ons volk krachtens zijn historie een Christelijke, een Protestantische natie, het liberalisme, dat zich van de Staatsmacht had meester gemaakt, had op het Regeer-ingskasteel de neutrale vlag geheschen, en aan de mogelijkheid, dat binnen afzien-baren tijd door een krachtige volksactie het parlement zou omgaan en dientengevolge een Christelijk Ministerie zou optreden, werd niet gedacht. De regeeringsmacht was in de handen der vijanden, en daarom was de eenige eisch, dien men haar stellen kon, dat ze het neutrale standpunt dan ook consequent zou doorvoeren en van elke bemoeiing met de Kerken zich onthouden zou. Het Hands off, houdt uw handen thuis, werd daarom de leuze. Elk ingrijpen toch van de Regeering in de zaken der Kerk diende alleen, gelijk bit-tere ervaring geleerd had, om de macht van het modernisme te sterken. Zoals het liberalisme de openbare volksschool gemaakt had tot een seceschool der mo-dernen, gelijk Groen het noemde, om onzen volksgeest om te zetten in modernen zin, zoo poogde het liberalisme ook de volks-kerk tot een kweelschool van het moder-nisme te maken. Kerk en School, de beide groote opvoedingsinstituten van het volk, zouden zoo dienstbaar worden gemaakt, om de macht der orthodoxie voor goed te faulken en de vrijzinnige beginselen ook onder het volk ingang te doen vinden. Ware die toelag gelukt, dan zou metter-daad de heerschappij van het liberalisme voor goed in ons land gevestigd zijn ge-weest.

Het was dus geen wonder, dat men de Staatsmacht beschouwde als een hostiele, als een vijandige macht, die zooveel moge-lijk moest teruggedrongen worden. In haar zag men, gelijk het zoo kras gezegd werd op de bekende vergadering van Christelijk Nationaal in 1869 gehouden, een Satanische macht, die het er op toeliet, om ons volk van den Christus Gods te vervreemden. Het doel der Christelijke actie kon daarom geen andere wezen, dan om den invloed deser antichristelijke macht en op de volkskerk en op de volkskerk te breken. Men aanvaardde daarom de neutraliteit van den Staat, niet omdat men haar op zich zelf begeerlijk achtte, maar om erger kwaad te voorkomen. Eischte het liberalisme een neutrale openbare Staatschool, uitnemend, maar dan ook een waarlijk neutrale school en niet onder den schijn van neutraliteit een school, die feitelijk diende om het modernisme te propaganderen. Pleitte het liberalisme voor scheiding van Staat en Kerk, men accepteerde die scheiding, mits de Regeering dan ook metterdaad de Kerk geheel vrij liet en niet door moderne theo-logische faculteiten de Kerk van moderne predikanten voorzag en door rijkssubsidie deze moderne predikanten aan tractementen hielp. Afschaffing der Staats-theologische faculteiten en finantieele scheiding van Staat en Kerk waren daarom ten opzichte der Kerk de beide hoofdpunten van het anti-revolutionnaire program. Eerst daardoor kon de vrijmaking der Kerk worden verwezenlijkt.

Nu is in deze verhouding zeker een be-langrijke omkeer gekomen, sinds de meerderheid in het Parlement is omgezet en dientengevolge reeds meer dan eenmaal een Regeering optrad, die beslist de Christelijke beginselen beijdt. Zelfs won de Christelijke actie zoo sterk aan invloed op ons volk-leven, dat, mits geen innerlijke verdeeldheid de Christelijke staatspartijen uiteenslaat, het optreden van een liberale Regeering onmo-

gelijk is. Of dit een duurzame kentering in den volksgeest is, kan alleen de toekomst uitwijzen. Maar zoals de verhouding in getalsterkte van de politieke partijen thans staat, vormen de Christelijke partijen de meerderheid en kan daarom in normale omstandigheden niet anders dan een Christe-lijke regeering optreden.

Vandaar dat onze plicht en roeping tegenover de staatsmacht een andere is ge-worden. We staan tegenover de Regeering niet langer in een defensieve verhouding, om onze Christelijke belangen tegenover onrechtmatige inmenging eener liberale Overheid te verdedigen, maar we hebben in de Regeering een macht, die onze Christelijke belangen juist wil steunen en bevorderen. Zulk een Regeering is niet een „Satanische macht", waartegen we tot en tanden gewapend ons moeten verzetten, maar een weldaad Gods aan ons volk, waarvoor we hem niet genoeg kunnen danken.

Maar juist deze geheel veranderde positie, waarin we gekomen zijn, doet de vraag met te meer nadruk opkomen, en ze is voor de toekomst van ons volk van het hoogste belang, hoe een Christelijke Regeering tegen-over ons volk haar taak heeft te vervullen? Die vraag doet zich reeds met klem gelden bij ons volksaandwings. We hebben dusver gestreden voor gelijk recht voor onze Christelijke school en aan de stuitende bevoorrechtiging van de openbare school boven het bijzonder onderwijs is althans een einde gekomen. De Christelijke School kan zich thans ontwikkelen in haar volle kracht en de steun door de Overheid haar geboden, wordt door ons dankbaar aanvaard. Maar is daarmede het vraagstuk opgelost? Blijft de openbare Staatschool, die van de Overheid uitgaat, niet een macht, die een groot deel van ons volk nog altoos op den weg van ongeloo-f en socialisme voert, en draagt de Rege-ering dan niet de verantwoordelijkheid voor dit onderwijs, dat op haar school wordt ge-geven? Zeker, aan de Regeering kan hiervan persoonlijk geen verwijt worden gemaakt, want ze is gebonden aan de wet, en zoolang de wet niet veranderd wordt, moet ze de neutrale Staatschool in stand houden. Maar ligt daarom niet en op de Christelijke regeering en op de Christelijke Staatspartijen de plicht om te zorgen, dat de wet veranderd wordt, die tot zulk een wanverhouding leidt? Keert deze vraag niet even ernstig terug bij ons Hooger Onderwijs?

Hier is zelfs van neutraliteit geen sprake, maar wordt aan iedereen hoogleraar de vrijheid gegund voor zijn beginselen propa-ganda te maken. Waren deze Hoogescholen nu nog in denouden zin des woords zelf-standige corporaties, die zelf haar hoog-leeraren aanstelden, dan was Overheid voor de keuze der hoogleraren niet rechtstreeks verantwoordelijk. Maar dit is niet zoo; de Regeering zelve benoemt de hoogleraren en oefent daarmede den sterksten invloed op de hogere geestelijke ontwikkeling van ons volksleven. En al zijn we nu dankbaar, dat de Overheid ook op dit terrein de vrijheid van het Bijzonder Hooger Onder-wijs heeft erkend en zelfs aan de Bijzondere Hoogescholen onder zekere voorwaarden den effectus civilis heeft geschonken, is daarmede het vraagstuk opgelost? Blijft ook hier niet het bezwaar, dat de Christe-lijke regeering telkens geroepen wordt mannen te benoemen, die lijnrecht tegenover de Christelijke levens- en wereldbeschouwing staan, en draagt ze dus niet voor het onder-wijs, door deze mannen gegeven, mede de verantwoordelijkheid? Ook hier kan aan de Regeering persoonlijk geen verwijt wor-den gemaakt; want de wet verplicht haar tot de instandhouding der Openbare Univer-siteiten, en wanneer er geen Christelijke mannen worden gevonden, moet ze wel andere benoemen. Maar moet juist daarom door de Christelijke partijen niet naar een uitweg worden gezocht, waardoor ook aan dezen mistand een eind wordt gemaakt?

De vraag, hoe dit probleem moet worden opgelost, laten we thans in het midden. Men weet, hoe hier de wegen uiteengaan. De Christelijk Historische partij wil, dat de Regeering de openbare instellingen, die van den Staat uitgaan, weer een christelijk protestantsch karakter zal geven; de Antirevolutionnaire partij acht dit in een land van zoo gemengde bevolking on-mogelijk en oordeelt daarom, dat de Overheid zich zooveel mogelijk van dit terrein moet terugtrekken, en het aan iedere richting moet overgelaten om zelf voor instellingen in haar grest te zorgen. Doch al gaan we thans niet dieper op dit vraag-stuk in, toch zal ieder voelen, hoe belangrijk deze quaestie voor ons volksleven is. Zoolang de regeeringslaar niet op onze schouders rustte, konden we volstaan met in ons volksleven een terrein te vragen, waarop we onze eigen krachten konden concentreren en onze eigen beginselen tot ontwikkeling konden brengen. Toen ging de strijd alleen om vrijheid van beweging voor onze eigen actie. Maar nu de Regeeringsmacht en daarmede ook de Regeeringsverantwoor-deelijkheid op ons gelegd is, staan we voort de veel moeilijker vraag, hoe een Christelijke regeering in ons land te dezen opzichte haar roeping heeft te vervullen naar de beginselen van Gods Woord.

Het is dieselfde vraag, die thans ook aan de orde komt bij de verhouding der Regeering tegenover de Kerken. Feit is toch, dat de Overheid, door de Rijkstractementen die ze krachtens Artikel 171 uitkeert, de prediking van allerlei ongeloo-f en bijgeloo-f in stand houdt en bevordert. Zelfs indien de Overheid een totaaloom voor ieder Kerk-genootschap beschikbaar stelde en voorts aan dit Kerkgenootschap overliet, hoe dese som verdeeld zou worden, zou dit kwaad erg genoeg wezen, want de Overheid mag niet steun bieden aan Kerken, die van de zuiverheid van het Evangelie afwijken. Maar dit kwaad neemt nog te stuitender vorm aan, waar de Regeering rechtstreeks

aan de be-tractement a een socialist niets gelooft volk almeer gaat naar der van de Ove boom heeft gewezen, en niet te schu toestand ke waar, dat de Artikel 171 treft haar d blijkt hieru om Artikel Aan de Ov worden ope Christelijke geschiedt. conscientie h eheid de pred betaalt uit d het niet alle maar evenze dat we om d roepen. De worden vrijg worden door Gods Woord we stonden te is dat miss thans, nu w hebben, die Gods Woord met dubbele vraagstuk mo we een volge

1. Dr. H. V. Rijks-Universiteit Utrecht — G.

Onder Theo uit de twee wo verstaat men l paalideijk wat l goetheid, tegen lijk kwaad in verdedigen voor PLATO en na h zich aan zulk scheppers van d socht op de dri èn het morele k en deugd, in ve het menscheijk.

Ook het Noe-hied zich best AUGUSTINUS het de christelijke groote christel THOMAS van A er aan besteed.

Toen nu Dr. UTRICHT den i gescreven, bij o TISCHE WISSEER le, rde zijn hoog nitspreken van e gie als wijzeijerij In deze rede THEODORE en, wijzeer en leera te verwachten in geleerde THORO

Tegen dese i van zijn ambty VISSCHER, noog cultuur der Utrc bij den uitgever gegeven onder de Hij zelf schrijft over het proble te lossen „Indie leeraar Dr. Beys [hem] geen aanle overwegen, of d trouw volgend Aquinas verkon staan" (p. 8).

Ik kan mij di genoot, tot wiens van den godadi bespreken der th „aanleiding" von Een aanleiding lezing van het, d dan eens getie werk van Dr. O. Theodicee.

Ik ben er ool omstandigheid ha keurig genyleerde vers, zoo heilzam ratur op schier stukken, als wij v

Met het oog op die over alle re vierschaat der me moet ons phras ook de THRONICA den grooten Tho kondigde, den to niet kan doortaan

En, soo als d soo komt het dan De poging van duidt als de: oudt hij zal dan ook lezer: „aan de ha geven in de ou hoofdoorzaken ha ten laatste te e Christelijke religie lijden als scheppe

De „oude theo dus omschreven: „Zij wil zijn e poging om God te tot hetgeen in t tegenspraak schijn wesen als Scheppe

„Aan de hand e verwoording, d komen, wordt n g dicee" een inzicht dat het probleem t erst (1) op den v schreef zijn Tract van de critiek van toenmaals gangba

Hierbij geeft V. voegde critiek op Volgens hem we vroegere Theodices, antrophocentrisch hot middelpunt va opzicht prijs gege